

מדת בדת

לע"נ מרת דבורה ברגמן בת רבי אלעזר מנחם מן ע"ה הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 264 פרשת ויחי תשפ"ה

סנהדרין כו-לב

דף כו כשבאו אנשי המכס לעירו של אבי ר' זירא והתחבאו כולם, אמר להם ממי נגבה מכס וכשנפטר הוא אמר להחזיר י"ג מעות שצוררים בסדינו שלקחם מפלוני והוא לא היה צריך להם.

ר"ש אמר שמתחילה אמרו לסוחרי שביעית אוספי שביעית ומבאר רב יהודה שבתחילה אמרו שאוספי שביעית כשרים לעדות וסוחרי שביעית פסולים ומעת שרבו אנשים שהמציאו מעות לעניים שיאספו להם אמרו שגם האוספים פסולים, ובני רחבה התקשו בזה א"כ מדוע כתבו משרבו האנסים ויש לכתוב משרבו התגרים, אלא יש לבאר שבתחילה אמרו שגם האוספים כשרים ומשרבו האנסים והיינו גביית הארנונה של המלך מהתבואה וכמו שהכריז ר' ינאי שיזרעו בשביעית בגלל הארנונה, ואז חזרו לומר שהאוספים כשרים ורק הסוחרים פסולים.

ר' חייא בר זונקי ור"ש בן יהוצדק הלכו לעבר שנה בעסאי ור"ל פגש בהם ונטפל להם לראות במעשיהם והוא ראה אדם שחורש בשביעית אמר להם כהן וחורש אמרו לו שהוא יכול לומר שכיר אני בקרקע זו של נכרי, ואח"כ ראו אדם שמכסה כרמו אמר להם כהן וזומר אמרו לו שהוא יכול לומר שהוא צריך את הזמירה לעקל בית הבד, אמר ר"ל הלב יודע אם לעקל או לעקלקלות, ולכאורה אם המקרה של השדה היה קודם מדוע לא אמרו לו גם בכרם שהוא שכיר בתוכו אלא ודאי המקרה של הכרם היה בתחילה, ומה שר"ל אמר כהן וחורש כי כהנים חשודים על שביעית ששינוי שסאה תרומה שנפלה למאה של שביעית תעלה ופחות מכך ירקיבו ולא אומרים שינתנו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ורב חייא אמר בשם עולא שנחשדו הכהנים על השביעית, אח"כ אמרו על ר"ל שהוא קנתרן וכשהגיעו לעסאי הם עלו לגג ולקחו את הסולם מתחת ר"ל והוא בא לר' יוחנן ואמר לו וכי בני אדם החשודים על שביעית כשרים לעבר שנה אח"כ חזר בו ר"ל ואמר שזה כמו שלושה רועי בקר שעברו בשביל דבריהם והכמים סמכו על חשבונם אח"כ, אמר ר"ל ששם רבנן עברו בעצמם אך כאן זה קשר רשעים שאינו מהמנין, אמר ר' יוחנן זו הצרה שאתה קורא להם רשעים וכשבאו לפני ר' יוחנן אמרו לו שר"ל קרא להם רועי בקר ור' יוחנן לא מחה בו, אמר ר' יוחנן וכי אם היה קורא לכם רועי צאן מה הייתי אומר לו.

קשר רשעים נאמר על שבנא בזמן חזקיהו שדרש לפני י"ג ריבוא וחזקיהו דרש לפני י"א ריבוא וכשסתריב צר על ירושלים זרק שבנא פתק שבנא וסיעתו השלימו עמו וחזקיהו לא השלים ועליהם אמר דוד **כי הנה הרשעים יירדוך קשת כוננו יצם על יתר**, וחזקיהו היה ירא שמא נוטה הקב"ה אחר רוב והמיעוט גם ימסרו והנביא אמר לו **לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר** שהוא קשר רשעים שאינו מהמנין, ושבנא הלך לחצוב לו קבר בקברי בית דוד ואמר לו הנביא **מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר** וכדברי רב שקשה טלטול לגבר יותר מאשה, ומה שכתוב **ועטף עטה** ביאר ר' יוסי בר חנינא שפרחה בו צרעת שכתוב במצורע **ועל שפם יעטה**, ומה שכתוב **צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וכתוב ושם מרכבות כבודך קלון בית אדונך** ששבנא ביקש את קלון בית אדוניו לכן נהפך כבודו לקלון, וכשרצה לצאת לסנחריב בא גבריאל והחזיק את הדלת לפני מחנהו, **עמוד ב** ואמרו לו אנשי סנחריב היכן מחנך אמר להם חזרו בהם אמרו לו א"כ אתה צוחק עלינו ונקבו את עקביו ותלאוהו בזנבי סוסיהם וגררוהו על הקוצים והברקנים, ואמר ר"א ששבנא היה בעל הנאה שכתוב **לך בא אל הסוכן הזה** וכתוב **ותהי לו סוכנת**.

נחלקו רב יהודה ורב עינא בפסוק **כי השתות יהרסון צדיק מה פעל אם זה נאמר על חזקיהו וסיעתו שאם יהרסו מה פעל חזקיהו, או שזה נאמר על ביהמ"ק שאם הוא יהרס מה פעל חזקיהו, ועולא מבאר שזה נאמר על מחשבותיו של שבנא שאם הם לא יהרסו מה פעל חזקיהו, ולעולא שמבאר שתות על מחשבות וכן למבאר שזה על ביהמ"ק מוכן המלה שתות כמו שנאמר שבביהמ"ק היה אכן השתיה, אך אם זה נאמר על חזקיהו לא מוכן המלה שתות, ויש לבאר כמו שכתוב בפסוק **כי לה' מצויקי ארץ יצתה עליהם תבל**, או על שם התורה שנקראת תושיה כמו שכתוב **ופליא עצה הגדיל תושיה** וביאר ר' חנן שתורה נקראת תושיה כי היא מתשת כוחו של אדם או שהיא נתונה בחשאי מפני השטן או שהיא דברים של תוהו שהעולם מושתת עליהם.**

עולא אומר שמחשבת אדם על מזונותיו מועילה לשכוח את לימודו שכתוב **מפר מחשבות ערומים ולא תיעשנה ידיהם תושיה**, ורבה אומר שאם עוסקים לשמה המחשבה לא מועילה שכתוב **רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום** שעצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם.

ר' אבהו אומר בשם ר"א שהלכה כר' יהודה שרק באין אומנות נוספת נפסל המשחק בקוביא.

עוד אמר ר' אבהו בשם ר"א שהפסולים צריכים הכרזה בב"ד, וברועה נחלקו רב אחא ורבינא אם צריך הכרזה או לא ולמ"ד שלא צריך הכרזה מוכנים דברי רב יהודה בשם רב שסתם רועה פסול אך אם נאמר שצריך הכרזה איך הוא נפסל סתם, ויש לומר שבסתם רועה מכריזים עליו.

היתה מתנה שחתמו עליה שני גזלנים והורה רב פפא בר שמואל להכשירה כי לא היתה עליהם הכרזה, אמר לו רבא שרק בגזלן דרבנן צריך הכרזה אך בגזלן דאורייתא לא צריך הכרזה.

ר"צ אומר שאוכלי דבר אחר פסולים לעדות ודוקא כשאוכלים בפרהסיא ולא כשאוכלים בצנעא וגם בפרהסיא נפסל רק מי שיכול לזון בצניעא והוא מבזה עצמו בפרהסיא אך אם לא יכול לאכול בצניעא לא נפסל כי הוא אוכל לחיותו.

ר"צ אומר שהחשוד על עריות כשר לעדות ומקשה רב ששת וכי מי שיש לו חוב מלקות ארבעים כשר לעדות ורבא אומר שר"נ מודה שהוא פסול לעדות אשה, ורב פפא אומר שרק להתיר אשה הוא פסול אך להכניס הוא כשר ולכאורה זה פשיטא ויש לבאר שלא נאמר שעדיף לו שהיא תהיה אשת איש כדי שיהיה לו **מים גנובים ימתקו**, קמ"ל שעדיף לו שהיא תהיה פנויה שמצויה לו יותר.

ר"צ אומר שגב ניסן ותשרי אינו גב והיינו באריס ובדבר מועט ובדבר שנגמרה מלאכתו שהוא מורה היתר לעצמו שמגיע לו כפועל. **אכר אחד** של רב זביד גנב קב שעורים והאחר גנב אשכול תמרים והוא פסלם לעדות...

רב פפא עשה שמתא על קברנים שקברו ביו"ט ראשון של עצרת ופסלם לעדות ורב הונא בר רב יהושע הכשירם אמר רב פפא הרי רשעים הם אמר לו רב הונא שהם חושבים שהם עושים מצוה אמר רב פפא הרי עשו עליהם שמתא אמר לו רב הונא שהם חושבים שזה כפרה על מה שעשו.

דף כז לאביי עד זומם נפסל למפרע משעת עדותו שהוא נקרא רשע מעת עדותו והתורה אמרה **אל תשת רשע עד**, ולרבא הוא נפסל רק מכאן ולהבא שהפסול של עד זומם זה חידוש שמי אמר לסמוך על העדות השניה אולי נסמוך על הראשונים ולכן אין לנו אלא משעת חידושו, וללישנא בתרא רבא סובר כאביי ופסלו רק מכאן ולהבא כדי לא להפסיד את הלקוחות שאותם עדים העירו בינתיים עבורם, והנ"מ בין הטעמים אם שני עדים העידו על אחד, או כשהעדים השניים פסלו את הראשונים בפסול גזלנות, ר' ירמיה מדפתי אומר שרב פפי עשה למעשה כדברי רבא ומר בר רב אשי אמר שהלכה כאביי, וכן הלכה כאביי ביצע קג"ם.

מומר אוכל נבילות לתיאבון פסול לכו"ע, ובאוכל להכעיס לאביי פסול כי הוא רשע שהתורה פסלה לעדות, ורבא מכשיר שהתורה פסלה רק רשע של חמס ולא בעבירות אחרות, ויש להוכיח ששינוי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו גזלנים ומועלי בשבועות, ולכאורה מדובר גם על שבועת ממון וגם על שבועת שוא וזה לא רשע של חמס, ויש לדחות שמדובר רק בשבועת ממון וכתוב בלשון רבים על שבועות של העולם, ויש להוכיח ששינוי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו גזלנים ומלוי ריביות וזה תיובתא לדעת אביי, ולכאורה נחלקו בזה תנאים ששינוי שלר"מ עד זומם פסול לכל התורה ור' יוסי סובר שזה רק אם הזום בדיני נפשות אך אם הזום בדיני ממונות הוא כשר לדיני נפשות, ולכאורה אביי סובר כר"מ שפסולים אף מקל לחמור ורבא כר' יוסי שנפסל רק מחמור על קל אך לא מקל על חמור, ויש לדחות שהם לא חלקו לדעת ר' יוסי ונחלקו רק לדעת ר"מ שאביי כר"מ ורבא סובר שר"מ דיבר רק על עד זומם של ממון שהוא רע לשמים ולבריות אך אוכל נבילות להכעיס שהוא רק רע לשמים הוא לא נפסל, והלכה כאביי ואף שהשארנו בתיובתא אך הברייתא היא כר' יוסי, אך לכאורה במחלוקת ר"מ ור' יוסי פוסקים כר' יוסי, ויש לומר שהתנא סתם כר"מ, וכמו שראינו במקרה שבר חמא הרג נפש וריש גלותא אמר לרב אבא בר יעקב לעיין בזה שאם הוא אכן הרג ינקרו את עיניו והגיעו שני עדים שהוא הרג ובר חמא הביא עדים שהעידו על אחד מהעדים הנ"ל אחד מהם אמר לפני הוא גנב קב שעורים לקופות והשני אמר **עמוד ב** לפני הוא גנב קת של רומח, אמר ריש גלותא אף דעתך כר"מ שהפסול לדיני ממונות פסול לדיני נפשות הרי הלכה כר' יוסי שהנפסל לממון כשר לנפשות, ואמר רב פפי שזה רק כשאין סתמא כר"מ אך כאן סתמו כר"מ ולכאורה הכוונה למשנה כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות, ולר' יוסי יש עד זומם של ממון שכשר לעדות נפשות, אך יש לדחות שהמשנה דברה לענין יוחסין שאם לא כך מה שכתוב בספיא יש ראוי לדון דיני ממונות ולא דיני נפשות ואם מדובר כשהזום לכו"ע הפסול לממון פסול לנפשות אלא מדובר רק בפסול יוחסין, אלא יש לומר שהמשנה של משחק בקוביא אמרה זה הכלל כל

עדות שאין האשה כשירה לה אך הם לא כשרים לה ולר' יוסי בעדות נפשות אשה פסולה וגזולנים כשרים אלא זה כר"מ, ובר חמא גישק את רגליו של רב פפי וקיבל עליו לשלם את מסו כל ימיו.

משנה אלו הם קרובים שפסולים: אחיו, אחי אביו ואחי אמו בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו וחמיו וגיסו הם ובניהם וחתניהם וחורגו אסור לבדו, אמר ר' יוסי שזה משנת ר"ע אך למשנה ראשונה דודו ובן דודו וכל הראוי ליוורשו וכל הקרוב לו באותה שעה ואם היה קרוב והתרחק מהו כשר, ור' יהודה סובר שגם כשמתה בתו ויש לו בנים ממנה הרהר נחשב קרוב לחתנו, אורב ושונא, אורה בש שושבינו ושונא הוא אדם שלא דיבר עמו ג' ימים באיבה, ואמרו לו שלא נחשדו ישראל על כך. **גמרא** שנו בכרייתא שהמקור לפסול קרובה הוא מהפסוק **לא יומתו אבות על בנים** וללמד שלא יומתו אבות בעוון בנים, ובנים בעוון אבות כבר לומדים מההמשך **איש בחטאו יומתו**, אלא הכוונה שלא יומתו אבות בעדות בנים ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות, ויש להקשות וכי בנים לא מתים בעוון אבות הרי כתוב **פוקד עוון אבות על בנים**, ויש לומר ששם מדובר באווחים מעשה אבותיהם כמו ששינונו על הפסוק **ואך בעוון אבותם אתם ימנו** כשאוחזים מעשה אבותיהם ואין לומר שיענשו גם כשאינם אוחזים מעשה אבותם כי כתוב **איש בחטאו יומתו**, ויש להקשות שכתוב **וכשלו איש באחיו** וביארו בעוון אחיו כי כל ישראל ערבים זה לזה, ויש לומר ששם מדובר כשיכלו למחות ולא מחו,

דף כח מצאנו בפסוק הנ"ל שאבות פסולים לבנים ובנים לאבות וכ"ש שהאבות אסורים זה לזה כי בניהם נאסרו מחמתם, ושונים פסולים לבנים לומדים מזה שלא כתוב לא יומתו אבות על בן וכתוב בנים לומר שהם נאסרים זה לזה ומה שפסולים קרובים לעדות לאחרים אמר רמי בר חמא שזה סברא ששינונו שעדים נעשים זוממים רק כשיזומו שניהם ואמר שקרובים כשרים לעולם א"כ יוצא שעד זומם נהרג בעדות אחיו, ורבא דוחה שבכל אופן קשה ממה ששינונו לגבי חזקה שג' אחים ואחד מצטרף עמם הם ג' עדויות שנחשבות עדות אחת להזמה ויוצא שעד זומם משלם ממון בעקבות עדות אחיו, אלא שההזמה באה מהעולם וא"כ אין ראייה לדברי רמי בר חמא, ויש ללמוד ממה שלא כתוב ובן על אבות או הם על אבות כתוב ובנים ללמד שגם הם פסולים לעולם וקרובי האם יש ללמוד ממה שכתוב פעמיים אבות ואם אינו ענין לקרובה אבות נלמד לקרובי אם, וכל זה לחובה והפסול לזכות יש ללמוד שכתוב **יומתו פעמיים** ואם אינו ענין לחובה לומדים גם לזכות, וכל זה בדיני נפשות, ודיני ממונות יש ללמוד מהפסוק **משפט אחד יהיה לכם** משפט שווה לכם.

רב אחי בר אבא אומר שאחי אבי לא מעיד לי הוא ובנו וחתנו ואני לא מעיד לו אני ובני וחתני, ויש להקשות שבנו או חתנו לדודו זה שלישי בראשון ושינונו שרק שני בשני או שני בראשון ולא שלישי בראשון, ויש לומר שחתנו הכוונה חתן בנו והמשנה לא כתבה בן בנו ללמד שבעל כאשתו, אך לפ"ז קשה מה ששנה ר' חייא שמונה אבות שהם כ"ד ולכאורה זה ל"ב, ויש לומר שהכוונה לחתנו ממש והוא נקרא חתן בנו שכיון שהוא הגיע מבחון זה כדור אחר, אך קשה לפ"ז שא"כ הוא שלישי בשני שרב הכשיר, אלא יש לומר שרב סובר כר"א שאמר שכמו שאחי אבי לא מעיד לי הוא ובנו וחתנו כך בן אחי אבי לא מעיד לי הוא ובנו וחתנו, אך קשה שרב לא סבר כר"א שפסל שלישי בשני ורב מכשיר, ויש לומר שרב סובר כמותו בחתנו וחולק עליו לענין שלישי בשני, ויש ללמד מהפסוק **לא יומתו אבות על בנים** ובנים, לרבות דור נוסף ור"א למד על בנים שהפסול לאבות פסול לבנים.

ר"נ אומר שאחי חמותי לא יעיד לי ובן אחות חמותי לא יעיד לי וכן שינונו בעל אחותו ובעל אחות אביו או אמו הן ובניהם וחתניהם, רב אשי אומר שכשלמדתי אצל עולא הסתפקו לגבי אחי חמיו ובן אחי חמיו ובן אחות חמיו ועולא אמר ששינונו להדיא אחיו ואחי אביו ואחי אמו הן ובניהם וחתניהם.

רב הגיע לקנות **אף עמוד ב** ושאלוהו אם יכול אדם להעיד לאשת חורגו, ובסווא אף בעל כאשתו ובפומבדיתא אמרו אשה כבעלה, ורב הונא למד בשם רב מהפסוק **ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא** והרי היא אשת דודו אלא שאשה כבעלה.

בעל אמו הוא ובנו וחתנו, לכאורה בן בעל אמו הוא אחיו, ור' ירמיה מבאר שמדובר באחי אחיו, ורב חסדא הכשיר באחי האח ושאלוהו אם לא שמע את דברי ר' ירמיה והוא אמר שלא שמעם כלומר שאינו סובר כך, ומה שהיה קשה לר' ירמיה יש לבאר שהמשנה כתבה אחיו מאב והוסיפה את מאם.

רב חסדא אומר שאבי חתן ואבי כלה מעידים זה על זה והדמיון ביניהם הוא כמגופה שעל חבית.

רבה בר בר חנה אומר שאדם יכול להעיד לאשתו ארוסה, ורבינא אומר שזאמן רק להוציא ממנה אך לא להכניס לה אך להלכה אינו נאמן אף להוציא ממנה שרבה הבין שכמו שאמר ר' חייא בר אמי בשם עולא שאינו אונן מימטא לאשתו ארוסה וגם היא אינה אוננת ומיטמאת לו ואם מתה אינו יורשה ואם הוא מת היא גובה כתובתה, והדברים הללו תלויים בשאריו וארוסה לא נקראת שארו, אך פסול קרובה הוא משם קורבת דעת ודעתו קרובה לאשתו ארוסה.

שנו בכרייתא שחורגו אסור לבדו ור' יוסי אומר גיסו, וישנה ברייתא גיסו לבדו ור' יהודה מוסיף חורגו, ואין לבאר בדברי ר' יהודה שחורגו

לבדו וכן גיסו ור' יוסי סובר גיסו לבדו וכן חורגו כי לפ"ז המשנה שבגיסו נאסר הוא ובנו וחתנו לא כר' יהודה ולא כר' יוסי, ואם נבאר בכרייתא חורגו לבדו וגיסו הוא ובנו וחתנו ור' יוסי סובר גיסו לבדו אך חורגו נאסר הוא ובנו וחתנו, ולפ"ז מה ששנה ר' חייא שמונה אבות שהם כ"ד זה לא כר' יוסי ולא כר' יהודה, אלא יש לבאר בכרייתא חורגו לבדו ובגיסו נאסרו הוא ובנו וחתנו ולר' יוסי גיסו לבדו וכ"ש חורגו והמשנה כר' יהודה והברייתא כר' יוסי, ורב יהודה אמר בשם שמואל שהלכה כר' יוסי והיתה מתנה שחתמו עליה שני גיסים ורב יוסף רצה להכשירה והקשה לו אביי מי אמר שהלכה כר' יוסי של המשנה שמכשיר בגיסו אולי כר' יוסי בכרייתא שפסל בגיסו, אמר רב יוסף ששמואל אמר כגון אני ופנחס פסולים שאנו אחים וגיסים משמע שאנו גיסים כשרים, אך יש לדחות ששמואל אמר כגון אני ופנחס שאסורים מצד שאנו גיסים, אמר רב יוסף שיקנה בעידי מסירה כדברי ר"א, אך קשה שר' אבא אמר שר"א מודה שמוזיף מתוכו פסול וכאן העדים פסולים, ואמר רב יוסף לך לא נותנים לי לתת לך את המתנה.

ר' נתנום אומר בשם ר' טבלא בשם ר' ברונא בשם רב שהלכה כר' יהודה במתה בתו ורבא אמר בשם ר"נ שאין הלכה כר' יהודה, וכן אמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן, ויש ששנו את דברי רבה בר בר חנה על מה שדרש ר' יוסי הגלילי בפסוק **ובאת אל הכהנים הליים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם** וכי יתכן שאדם ילך אצל שופט שאינו בימיו אלא מדובר כשהיה קרוב והתרחק, אמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שהלכה כר' יוסי הגלילי, בני חמיו של מר עוקבא

דף כט היו קרובים אליו והתרחקו שאשתו אחותם מתה, וכשבאו לדון לפניו הוא אמר שהוא פסול להם אמרו לו אם דעתך כר' יהודה אנו יכולים להביא אגרת מא"י שאין הלכה כר' יהודה אמר להם האם התקרבתם אליכם בקב של שעה, התכונתו שאני לא דן אתכם בגלל שאינכם מציינים לדין.

ר' אבא אומר בשם ר' ירמיה שאוהב שהוא שושבין פסול כל ז' ימי המשתה, והתלמידים אמרו בשם רבא שאחר היום הראשון בטלה השושבניות וכשרים.

שנו בכרייתא בפסוק **והוא לא אויב** שרק כשאנו אויב יעידנו וכשאנו מבקש רעתו ידינו ואוהב לומדים כאילו כתוב **והוא לא אויב** ולא אוהב ולא מבקש רעתו ולא טובתו, אך יש לדחות שלא כתוב אוהב, אלא יש ללמוד מסברא שכשמו שאיב פסול מצד ריחוק דעתו כך אוהב פסול בגלל קרבת דעתו, ורבנן למדו מזה פסוק אחד לדין והפסוק הנוסף כמו ששנה ר' יוסי בר ר' יהודה **והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו** שתי"ח ששונאים זה את זה לא ידונו יחד.

משנה כיצד בדיקת העדים מכניסים אותם לחדר ומאיימים עליהם ומוציאים את כל האדם לחוץ ומשאירים את הגדול ואומרים לו איך אתה יודע שזה חייב לזה אם אמר שהוא אמר לי שהוא חייב לו או שפלוגי אמר לי שהוא חייב לו אין בדבריו כלום, אלא א"כ יאמר בפנינו הודה שהוא חייב לו מאתיים זוז, ואח"כ מכניסים את השני ובודקים אותו אם דבריהם מכוונים נושאים ונותנים בדבר אם שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב הנידון חייב ואם שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב הוא זכאי אם אחד אומר זכאי ואחד אומר חייב ואפילו שנים מזכים או מחייבים ואחד אומר איני יודע מוסיפים על הדיינים, אם גמרו את הדבר הכניסו אותם ואומר גדול הדיינים איש פלוגי אתה זכאי או חייב וכשיצא לא יאמר הדיין אני זיכתי וחברי חייבו אך מה אעשה שחברי רבו עלי שכתוב **אל תלך רכיל**, ועוד כתוב **הולך רכיל מגלה סוד**. **גמרא** רב יהודה אומר שהאיום על העדים הוא שאומרים להם את הפסוק **נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר**, ורבא מקשה שהם יכולים לומר שבע שנים יש רעב שאינו מגיע לבעל אומנות, אלא אומר רבא שאומרים להם את הפסוק **מפץ וחרב חץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר**, ורב אשי מקשה שהם יכולים לומר שבע שנים יש מגיפה ואיש לא מת טרם עתו, ורב אשי אומר שנתן בר וזוטרא אמר לו שאומרים להם יודי שקר השוכרם מזולז בהם, כמו שכתוב **והושיבו שני אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלוקים ומלך**.

המשנה אומרת שעדות בפנינו הודה שחייב לו מועילה ולכאורה זה ראייה לדברי רב יהודה בשם רב שצריך לומר אתם עידי, וכן אמר ר' אבא בשם ר' יוחנן וכן שינונו בכרייתא שאם אמר מנה לי בידך ואמר לו כן ולמתחרת אמר לו תנהו לי יכול לומר לו שיטיתי כך פטור ואפילו אם הכמין לו עדים אחורי הגדר ואמר לו מנה לי בידך ואמר לו כן רצונך להודות בפני פלוגי ואמר לו אני יודי שתכפה אותי לדין ולמתחרת כשאמר לו תנהו לי אומר הנתבע שיטתי כך פטור, ולא טוענים למסית, ולכאורה בכרייתא קודם לא דברו על מסית, ויש לפרש ולהוסיף שאם לא טען לא טוענים לו ובדיני נפשות טוענים גם בלא טען אך לא טוענים למסית, ור' חמא אמר ששמע בפרקו של ר' חייא בר אבא שנאמר במסית **לא תחמול ולא תכסה עליו** ור' שמואל בר נחמן אמר בשם ר' יונתן שלומדים את זה מנחש הקדמוני שנענש אף שיכל לטעון דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים.

חזקיה אומר שכל המוסיף גורע שכתוב **אמר אלוקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו** ורב משרשיא למד מהפסוק **אמתים וחצי ארכו** שע"י הא' ירד ממאתיים לאמתים, ורב אשי למד מהפסוק **עשתי עשר** שע"י הע' ירד אחד משתי עשרה.

אבי אומר שבמורה מועיל רק טענת משטה הייתי **בן עמוד ב** אך אם אומר לא היו דברים מעולם הוא לא נאמן והוחזק כפוף, ורב פפא בר רב אחא בר אדא אמר בשם רבא שאנשים לא זוכרים דברים של חנם.

אחד הכמין עדים לחבירו ככילה ואמר לו מנה לי בידך ואמר לו כן אמר לו הערים והישנים יהיו עדים ואמר לו שלא, אמר רב כהנא הרי הוא אמר לא, וכן היה מעשה שאחד הכמין עדים בקבר ואמר לחבירו מנה לי בידך אמר לו כן אמר לו המתים והחיים יהיו עדים אמר לו לא אמר ר"ש הרי עדי אמר לא, אמר רבינא או רב פפא שמה שאמר רב שצריך לומר אתם עדי אין הבדל בין אמר הלווה לאמר המלוה ושחק הלווה, ודוקא אם אמר הלווה לא אך אם שתק זה נקרא הודאה.

היה אדם שקראו לו קב שטרות שיש לו בעלי חובות ופעם הוא אמר אין לי נושים מלבד פלוני ופלוגי והם באו ותבעוהו לפני ר"נ ואמר ר"נ שזה לא הודאה שאדם עשוי לא להשביע את עצמו.

לאדם אחד קראו עכבר השוכב על דינרים, ובשעה שמת הוא אמר שהוא חייב לפלוני ופלוגי והם באו לתבוע את הדינרים לפני ר' ישמעאל בן ר' יוסי והוא אמר שרק מחיים יש סברא שאין אדם עשוי להשביע את עצמו אך לא לאחר מיתה והיתומים פרעו חצי ובאו לתבוע את החצי השני לפני ר' חייא והוא אמר שכמו שאדם עשוי לא להשביע את עצמו כך הוא עשוי שלא להשביע את בניו אמרו לו א"כ נחזיר את מה שקבלנו אמר להם כבר הורה זקן.

אם הודה בפני שנים ועשו קנין כותבים ואם לא לא כותבים ואם הודה בפני ג' ללא קנין לרב אמי כותבים ולרב אסי לא כותבים, ורב חשש לדברי רב אסי במעשה שהיה לפניו, ורב אדא בר אבהו אומר שבאודיאת הפעמים כותבים ולפעמים לא, שאם הודה בפני שנים שכבר היו מכונסים אינו הודאה אך אם הוא כינסם והודה לפניו זה הודאה ורבא אומר שגם אם אספם אינו הודאה עד שיאמר היו עלי דינרים, ומר בר רב אשי אומר שגם אם אמר שיהיו עלי דינרים אינו הודאה עד שיקבעו מקום שישלחו ויזמינוהו לבית הדין, ולכו"ע אם הודה במיטלטלין כותבים רק בקנו מידו, ובקרקע לאמימר לא כותבים ולמר זוטרא כותבים ולהלכה כותבים, וכשהגיע רבינא לדמריא אמר לו רב דימי בר הונא מדמריא מה הדין במיטלטלין שהם בעין אמר לו שהם כקרקעות, ורב אשי סובר שכיון שהם מחוסרים גביה אינם כקרקע.

היה שטר הודאה שלא היה כתוב אמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו ואמרו אביי ורבא שזה כדברי ר"ל שיש חזקה שהעדים לא חתמו על השטר אלא א"כ נעשה בגדול, ורב פפא או רב הונא בר רב יהושע אמרו האם יש דבר שהם לא יודעים והסופרים יודעים ואכן שאלו את סופרי אביי ורבא והיו ידעו.

היה שטר אודיאת שהיה כתוב בו זכרון הדברים,

דף ל וכל הלשונות של ב"ד אך לא היה כתוב בו במוחב שלושה היינו ואחד אינו סבר רבינא שזה כדברי ר"ל שלא חתמו אם לא נעשה כראוי, ורב נתן בר אמי אמר שאמרו בשם רבא שבמקרה כזה חוששים לב"ד טועים, ור"נ בר יצחק אומר שאם כתוב בו ב"ד לא צריך יותר, אך קשה אולי הם ב"ד חצוף כדברי שמואל ששנים שדנו דינם דין אלא שהם ב"ד חצוף, ויש לומר שכתוב בו ב"ד של רבנא אשי אך קשה אולי רב אשי עצמו סבר כשמואל, ויש לומר שכתוב בו ואמר לנו רבנא אשי ודיאת הוא לא צוה לכתוב בפחות מג'.

שנו בבבביתא אם אחד אמר ראיתי הטמין מעות בשידה תיבה או מגדל והוא אמר של פלוני או של מעשר הם בבית אינו נאמן אך בשדה הוא נאמן, והכלל הוא שאם בידו ליטלם הוא נאמן ואם לא אינו נאמן, ואם הם עצמם ראו שאביהם הטמין מעות בשידה תיבה או מגדל ואמר של פלוני או של מעשר הם, אם כמוסר דבריו, דבריו קיימים, ואם הוא כמערים אינו כלום, ואם אחד היה מצטער על מעות היכן הניח לו אביו ובה בעל החלום ואמר לו כך וכך הם במקום פלוני הם והם של מעשר היה מעשה כזה ואמרו שדברי חלומות לא מעלים ולא מורידים.

ר' יוחנן אומר שבפסק ב"ד כותבים זכאי ור"ל אומר שכותבים פלוני ופלוגי מזכים או מחייבים ור"א אומר שכותבים מדבריהם הזדכה פלוני, וההבדל בין הטעמים הוא אם הדיין שזיכה צריך להשתתף בטעות של האחרים שאם כותבים זכאי הוא חלק מהב"ד ואם מפרטים את המזכים והמחייבים א"כ הוא לא צריך לשלם עמם, ויש להקשות שבכל מקרה הוא יאמר להם אם הטעמים הם לא הייתם טועים, אלא יש לומר בחילוק בין הטעמים הם האחרים צריכים לשלם את חלקו של פלוני שכותבים זכאי הם משלמים את שלו ואם מפרטים הם לא משלמים את חלקו, ויש להקשות שהם יאמרו לו לולא אתה עמנו לא היה יוצא הדין, ויש לבאר שנחלקו לגבי **לא תלך רכיל** שלר' יוחנן כותבים רק זכאי משום לא תלך רכיל ולר"ל כותבים הכל שלא יראה כשקר ור"א חשש גם לרכילות וגם לשקר לכן יכתבו מדבריהם הזדכה פלוני.

המשנה אומרת שכשגמרו את הדין מכניסים אותם, לכאורה אין הכוונה לבעלי הדינים שהרי הם שם אלא מדובר על העדים אך זה לא כדעת ר' נתן ששינוי שעדות מצטרפת כשיראו שנים כאחד ולר' יהושע בן קרחה גם בזה אחר זה, והעדות לא מתקיימת עד שיעידו יחד ור' נתן סובר ששומעים דבריו של אחד היום ואת דברי השני מחר, ויש לומר שהמשנה דברה על בעלי הדין וכדברי ר' נחמיה שיקרי ירושלים

הכניסו את בעלי הדין ושמעו דבריהם ואח"כ את העדים והוציאו אותם ודנו ואח"כ הכניסו את בעלי הדין, ויש ברייתא שגמרו את הדבר מכניסים את העדים וזה לא כדעת ר' נתן.

ר' יהושע בן קרחה ות"ק נחלקו בסברא שלת"ק על המנה שמעיד האחד לא מעיד השני, ור' יהושע סובר ששניהם מעידים על חיוב מנה, או שנחלקו בפסוק **והוא עד או ראה או ידע** ושינוי שכשכתוב **לא יקום עד** הכוונה אחד והתורה כתבה אחד ללמד שבכל מקום שכתוב עד הכוונה שנים והתורה כתבה בלשון יחיד לומר שיראו כאחד, ור' יהושע סובר שלומדים מ**והוא עד או ראה או ידע** שבכל מקרה יחשב לעדות.

ר' נתן ות"ק נחלקו בסברא שלת"ק עד אחד בא לשבועה ולא לממון ולכן צריך צירוף ולר' נתן פשוט שגם כשבאים יחד אינם מעידים בפה אחד אלא שמצרפים אותם ומועיל צירוף גם למחרת, או שנחלקו בפסוק **אם לא יגיד ונשא עונונו**, **עמוד ב** ות"ק ור' נתן סברו כת"ק של ר' יהושע שצריך לראות יחד ונחלקו שלת"ק מקישים הגדה לראיה שגם ההגדה תהיה יחד ולר' נתן לא מקישים הגדה לראיה, ר"ש בן אליקים השתדל לסמוך את ר' יוסי בר חנינא ולא הצליח יום אחד הוא ישב לפני ר' יוחנן ור' יוחנן שאל האם מישוהו יודע אם הלכה כר' יהושע בן קרחה או לא אמר ר"ש בן אליקים על ר' יוסי בר חנינא הוא יודע אמר ר' יוחנן שהוא יאמר אמר ר"ש בן אליקים שקודם יסמוך אותו ור' יוחנן סמך אותו ואמר לו בני אמור כיצד שמעת אמר לו שמעתי שר' יהושע בן קרחה מודה לר' נתן, אמר ר' יוחנן וכי לזה הוצרכתי הרי אם בעיקר הראיה סובר ר' יהושע שלא צריך להיות ביחד בהגדה ודאי לא צריך להיות יחד, אמר ר' יוחנן כיון שעלית לא תרד אמר ר' זירא שכשאדם גדול סומך אינו חוזר בו.

ר' חייא בר אבין אומר בשם רב שהלכה כר' יהושע בן קרחה בין במטלטלין בין בקרקעות, ועולא סובר שרק בקרקעות ולא במטלטלין, ואמר אביי שלדבריו יוצא שנחלקו בקרקע, וקשה שר' אבא אמר בשם רב הונא בשם רב שחכמים מודים לר' יהושע בעדות קרקע, ורב אידי בר אבין שנה בבבביתא של נזיקין של קרנא שחכמים מודים לר' יהושע בעדות בכור ועדות קרקע ועדות חזקה וכן לענין שערות של בן ובת, אמר עולא שאין להקשות מאדם על אדם שרב אידי סובר שלא נחלקו ור' חייא בר אבין סובר שכן נחלקו.

מה שאמר רב אידי שבבן ובבת אין לומר שיש עדות על שיערה אחת בגב ואחד בכרס כי זה חצי דבר וחצי עדות אלא שעד אחד אומר שיש שני שערות בגב והשני אומר שיש שני שערות בכרס, ורב יוסף אמר בשם עולא שהלכה כר' יהושע בן קרחה בין בקרקע בין במיטלטלין והתלמידים שבאו ממחוזא אמרו בשם ר' זירא בשם רב שהלכה כמותו רק בקרקע ולא במטלטלין, ורב לשיטתו שעדי הודאה אחר הודאה והודאה אחר הודאה מצטרפים אך הלוואה אחר הלוואה והלוואה אחר הודאה לא מצטרפים, ור"נ בר יצחק שאל את רב הונא בר רב יהושע שכמו שבהלוואה אחר הלוואה אין צירוף כי כל אחד מעיד על מנה אחר כך גם בהודאה אחר הודאה נאמר שעל המנה שהוא מודה בפני זה הוא לא מודה בפני זה, אמר רב הונא שהוא אומר לשני שבמנה הזה כבר הודיתי בפני פלוני אמר ר"נ תנוח דעתך שהנחת את דעתי, אמר רב הונא מה הניחותא אמר ר"נ שרבא או רב ששת זרקו גרזן על לשני שאת שהודאה אחר הודאה זה כהודאה אחר הלוואה שהוא אומר לשני שאת המנה הזה לויתי בפני פלוני אמר ר"נ שעל זה אומרים עליכם שאתם קוצצים דקלים ונוטעים אותם שוב.

נהרדעי סוברים שבין הודאה אחר הודאה או הלוואה ובין הלוואה אחר הלוואה או הודאה מטרפות כדברי ר' יהושע בן קרחה.

רב יהודה אומר שעדות שמכחישה את האחרת בבדיקות כשרה בדיני ממונות ואמר רבא שמסתברים דברי רב יהודה כשאחד אומר שהמנה היה בארנק שחור והשני אומר שהיה בארנק לבן אך אם אחד אומר על המנה שהיה שחור והשני אומר שהיה לבן אינם מצטרפים, ויש להקשות כי הכחשה בארנק שחור פסול בדיני נפשות הרי רב חסדא אומר שאם אחד אמר בסוף הרגו והשני אומר שהרגו בארין העדות בטלה אך אם אחד אומר שבגדיו היו שחורים והאחר אומר שהיו לבנים מצטרפים,

דף לא יש לומר שאין להקשות מאדם על אדם מדברי רב חסדא על דברי רב יהודה, נהרדעי סוברים שגם אם אחד אומר מנה שחור והאחר אומר לבן היה מצטרפים, ולכאורה זה כדברי ר' יהושע בן קרחה, אך יש לדחות שר' יהושע דיבר כשאנים מכחישים את המקרה הזה העדים מכחישים זה את זה, ויש לפרש שנהרדעי סוברים כר"ש בן אלעזר בבבביתא שלא נחלקו ב"ש וב"ה על ב' כיתי עדים שאחת אומרת מנה והשניה אומרת מאתיים שיש בכלל מאתיים מנה ונחלקו בכת אחת שלב"ש נחלקה עדותם ולב"ה יש בכלל מאתיים מנה.

היה מקרה שבא לפני ר' אמי שאחד מהעדים אמר חבית של יין והשני אמר של שמן ור' אמי חייב לשלם חבית יין מתוך של שמן, ולכאורה זה כדעת ר"ש בן אלעזר אך יש לחלק שר"ש דיבר כשניתן להכליל את המנה בתוך המאתיים ובמקרה הזה לא ניתן להכניס את היין בשמן, ויש לומר שהעדים דברו על דמי יין או שמן, במקרה שאחד אומר שהלווה בדיוטא עליונה והשני אומר שזה היה בדיוטא התחתונה, ר' חנינא אומר שרבי צירף את עדותם.

שנו בברייתא שכשדיין יוצא לא יאמר אני זיכיתי וחברי חייבו ומה אעשה שהם רבו עלי, שכתוב **לא תלך רכיל בעמך** וכתוב **הולך רכיל מגלה סוד**, והיה תלמיד אחד שיצא עליו קול שהוא מוציא דברים מביהמ"ד אחר כ"ב שנה ור' אמי הוציאו ואמר עליו זה מגלה סודות. **משנה** אדם יכול לסתור את הדין כל זמן שהוא מביא ראיה ואם אמרו לו שביא את כל הראיות תוך ל' יום אם מצא תוך ל' סותר ואם לא מצא תוך ל' אינו סותר ורשב"ג אמר מה יעשה אחד שלא מצא תוך ל' ומצא רק אח"כ, במקרה שאמר לו הבא עדים ואמר לו ל' הבא ראיה ואמר אין ל' ואחר זמן הוא מביא ראיה ומצא עדים אינו כלום, ורשב"ג אומר מה יעשה אחד שלא ידע שיש לו עדים או ראיה ורק אח"כ התברר לו שיש לו ראיה או עדים, במקרה שראה הנידון שהוא מתחייב בדין והוא אומר קרבו פלוני ופלוני והעידוני או שהוציא ראיה מתחת אפונרתו אינו כלום. **גמרא** רבה בר רב הונא אומר שהלכה כרשב"ג ועוד הוא אמר שאין הלכה כחכמים ולכאורה פשוט שאם הלכה כרשב"ג אין הלכה כחכמים, יש לומר שהוא מחדש שלא נאמר שרק לכתחילה הלכה כרשב"ג ובדיעבד נחזיר לו, קמ"ל שגם אם עשו כרבנן מחזירים.

במקרה השני שאמרו לו הבא עדים ואמר אין לי אמר רבה בר רב הונא שהלכה כחכמים ואין הלכה כרשב"ג וגם כאן קשה אם הלכה כחכמים פשוט שאין הלכה כרשב"ג ויש לומר שהחידוש הוא שרק בזה אין הלכה כרשב"ג ובשאר הש"ס הלכה כמותו אף בערב וצידן, ולא כדברי רבה בר רב חנה בשם ר' יוחנן שהלכה כרשב"ג בכל מקום ששנה במשנה מלבד ערב צידן וראיה אחרונה.

היה שנתבטעוהו לפני ר"נ והוא אמר לו יש לך עדים או ראיה והוא אמר שלא ור"נ חייבו והוא בכה ושמעו אותו אנשים ואמרו אנו יודעים בעניני אביך אמר ר"נ שבזה יודו רבנן לרשב"ג כיון שהוא באמת לא ידע בעניני אביו.

אצל אשה אחת יצא שטר הלוואה והיא אמרה שהיא יודעת שהוא פרוע ור"נ האמין לה אמר לו רבא האם זה כדברי רבי שאותיות נקנות במסירה אמר ר"נ שהוא האמין לה מתוך שהיא יכלה לשרוף, וללישנא בתרא אין ל' לא האמין לה ורבא שאל הרי יש לה מיגו שיכלה לשרוף, **עמוד ב'** ור"נ אמר שאחר שהתחזק השטר בכ"ד אין לה מיגו, ורבא הקשה ששנינו ששובר שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו ואם אין עליו עדים והוא יצא מתחת ידי שלישי או שהשובר כתוב אחר חיתום השטר כשר א"כ וראים שהשליש נאמן ולא כר"נ.

רב דימי אומר בשם ר' יוחנן שלעולם יכול להביא ראיה לסתור עד שיסתמו טענותיו ויאמר קרבו פלוני ופלוני והעידוני, ולכאורה קשה מיניה וביה שכתוב יסתמו טענותיו וזה כרבנן ואח"כ כתוב קרבו פלוני ופלוני והעידוני וזה כרשב"ג, ואין לומר שרב דימי אמר לדעת רשב"ג והוא פירש דבריו שיסתמו טענותיו הכוונה שאמר קרבו, שהרי ר' יוחנן אמר שבכל מקום הלכה כרשב"ג מלבד ערב וצידן וראיה אחרונה, אלא יש לומר כדברי רב שמואל בר יהודה בשם ר' יוחנן שלעולם מביא ראיה וסותר עד שיסתמו טענותיו ויאמרו לו הבא עדים או ראיה והוא אומר אין לי, אך אם באו עדים ממדינת הים או ששק שטרותיו של אביו מופקדת אצל אחרים יכול להביא ראיה ולסתור.

רב דימי אומר בשם ר' יוחנן שאם אחד תקף את חברו בדין ואחד אומר נדון כדאי והשני אומר נלך למקום הועד של ת"ח כופים אותו ללכת למקום הועד, ור"א אומר וכי מי שנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה אלא כופים אותו ודן בעירו, וכן אמר רב ספרא שאם שנים התעצמו בדין ואחד אומר נדון כאן והשני אומר נלך למקום הועד כופים אותו ודן בעירו ואם צריך לשאול דבר שולחים וכותבים ואם אומר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני כותבים ונותנים לו, ויבמה הולכת אחר היבם להתירה ור' אמי אמר שהולכת אפילו מטבריה לציפורי ורב כהנא אומר שהמקור לכך הוא מהפסוק **זקני עירו** ולא עירה.

אמימר אומר להלכה שכופים אותו ללכת למקום הועד והקשה רב אשי שר"א אמר שכופים אותו ודן בעירו, אמר אמימר שזה רק כשאומר הלוה למלוה אך אם המלוה אמר כופים את הלוה כיוון שעבד לזה לאיש מלוה.

שלחו למר עוקבא שאורך כאור משה בן בתיה שלום, עוקבן הבבלי קבל לפנינו שירמיה אחיו העביר מעלי דרך בני אדם והוא אמר אמרו לו והכריחיהו ויראה פנינו בטבריה, ולכאורה קשה שכתוב אמרו משמע שהם ידונו ואח"כ כתוב ויראה פנינו בטבריה משמע על כרחו, ויש לומר שאומרים לו ואם אינו מצייט מכריחים אותו לבא לטבריה, ורב אשי אומר שזה היה דיני קנסות שלא דנים בבבל ושלחו למר עוקבא לחלוק לו בכבוד.

דף לב

פרק אחד דיני ממונות

משנה צריך דרישה וחקירה בין בדיני ממונות ובין בדיני נפשות שכתוב **משפט אחד יהיה לכם** וההבדל ביניהם הוא שבדיני ממונות מספיק ג' ובדיני נפשות כ"ג, בדיני ממונות פותחין בין לזכות ובין לחובה ובדיני נפשות פותחים בזכות ולא בחובה, בדיני ממונות מטים על פי אחד בין לזכות בין לחובה, ובדיני נפשות על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה, בדיני ממונות סותרים את הדין בין לזכות בין לחובה ובדיני נפשות סותרים רק לזכות. **בדיני ממונות כל הדיינים יכולים ללמד זכות**

או חובה ובדיני נפשות הכל מלמדים זכות וכשהכל מלמדים חובה הוא זכאי, בדיני ממונות מי שלימד זכות יכול לחזור וללמד חובה ובדיני נפשות מי שלימד חובה יכול לחזור בו ומי שלימד זכות לא יכול לחזור וללמד חובה, דיני ממונות דנים ביום וגומרים בלילה ודיני נפשות דנים וגומרים ביום, דיני ממונות גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות גומרים בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה ולכן לא דנים בערבי שבת ויו"ט, בדיני ממונות וטומאות וטהרות מתחילים מהגדול ובדיני נפשות מתחילים מהצד, הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות ורק כהנים לויים וישראלים המשיאים לכהונה. **גמרא** יש להקשות וכי צריך דרישה וחקירה בדיני ממונות הרי שנינו ששטר שזמנו כתוב בא' ניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו איך אתם מעידים על שטר זה והרי באותו יום הייתם עמנו במקום פלוני השטר והעדים כשרים שיתכן שכתבו את זמן השטר באיחור, ואם נאמר שצריך דרישה וחקירה לא שייך לומר שאיחרו וכתבו אך בכל מקרה קשה על הברייתא הזו מהמשנה ששטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרים כשרים ואם צריך דרישה וחקירה איך מאחרים כשרים, אך על הברייתא לא קשה שהיא באה לומר שאפילו בשמיטה שלא מצויים להלוות ולכן קשה לומר שאחרו את זמן השטר כיון שהוא מרע את השטר בכ"ז כיון שבשביעית רק סופה משמטת לכן מכשירים את השטר, ר' חנינא אומר שמדאורייתא צריך דרישה וחקירה גם בדיני ממונות שכתוב **משפט אחד יהיה לכם** ומה שתקנו שלא צריך דרישה וחקירה כדי שלא יהיה נעילת דלת בפני הלויים, **עמוד ב'** ויש להקשות שא"כ בטעו הדיינים לא ישלמו, ויש לומר שאז יהיה עוד יותר נעילת דלת, ורבא אומר שמשנתניו דברה בדיני קנסות שצריך דרישה וחקירה אך לגבי הודאות והלואות א"צ דרישה וחקירה, ורב פפא סובר שגם בהודאות והלואות צריך דרישה וחקירה באופן שהדיינים מרגישים שהדין מרומה אך כשאין הדין מרומה א"צ דרישה וחקירה, וכמו שביאר ר"ל שבפסוק אחד כתוב **בצדק תשפוט עמיתך** וכתוב **צדק צדק תרדוף** אלא כשאנו מרומה מספיק צדק וכשהוא מרומה יש לדקדק צדק צדק, רב אשי אומר שהמשנה כמו שתירצו ובפסוקים יש לבאר שיש להצדיק היטב גם בפשרה כגון ששתי ספינות עוברות בנהר ופוגשות זו בזו ואם שניהן יעברו שניהן יטבעו ויוכלו לעבור זו אחת זו וכן שני גמלים שעולים במעלות בית חורון ופוגשים זה בזה ושניהם לא יכולים לעבור ואם יעברו שניהם יפלו ואם אחת טעונה ואחת לא תדחה שאינה טעונה, וכן אם אחת קורבה והשניה לא תדחה הקרובה ואם שניהם שוים מטילים פשרה ביניהם ויעלו שכר זה לזה.

שנו בברייתא על הפסוק **צדק צדק תרדוף** שיש ללכת אחר ב"ד יפה אחר ר"א ללוד אחר ר' יוחנן בן זכאי לברור חיל, עוד שנינו שאם יש קול ריחיים בבורני זה סימן שיש שבוע הבן שהוא ברית מילה ואם יש אור הנר בברור חיל יש שם משתה.

עוד שנו בברייתא על הפסוק **צדק צדק תרדוף** שיש ללכת אחר חכמים לשיבה אחר ר"א ללוד אחר ריב"ז לברור חיל, אחר ר' יהושע לפקיעין, אחר רבן גמליאל ליבנה, אחר ר"ע לבני ברק, אחר ר' מתיא לרומי, אחר ר' חנינא בן תרדיון לסיכני, אחר ר' יוסי לציפורי, אחר ר' יהודה בן בתירא לנציבין, אחר ר' יהושע לגולה, אחר רבי לבית שערים, אחר חכמים ללשכת הגזית.

רב יהודה מבאר שבדיני נפשות שפותחים לזכות הביאור הוא שאומרים לעדים מי אמר כדבריכם, ועולא מקשה שא"כ חוסמים אותם אך יש לומר שאכן יחסמו כמו שאמר ר"ש בן אלעזר שמסיעים את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתם ויחזרו בהם, אך יש לומר ששם הם נדחים מעצמם וקושיית עולא היא איך ב"ד עצמם דוחים את דבריהם, ועולא מבאר שאומרים לנידון יש לך עדים להזימם, ורבה מקשה איך פותחים בזכות לאחד שלעדים זה חובה, אך למעשה זה לא חובה שהרי עדים זוממים נהרגים רק אחר שנגמר הדין על פיהם, ויש לומר שהקושיא היא שאם הוא שותק עד שיגמר הדין ואז יבואו עדים להזימם ואז זה חובה להם, ורבה מבאר שאומרים לו יש לך עדים להכחישם, ורב כהנא אומר שאומרים להם מדבריכם הזדכה פלוני, ואביי ורבא אומרים שאומרים לו אם לא הרגת אין לך מה לפחד, ורב אשי אומר שאומרים מי שיודע לו זכות יבא ללמד עליו זכות, וישנה ברייתא כדברי אביי ורבא שרבי למד מהפסוק **אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית** שפותחים בדיני נפשות תחילה לזכות.